

Colocviul româno-rus *Relații între popoarele ortodoxe ale Europei Răsăritene și creștinii din Levant în secolele XVI-XVIII*

În data de 10 decembrie 2013, Institutul de Studii Sud-Est Europene a găzduit cel de al doilea colocviu româno-rus, desfășurat în cadrul parteneriatului încheiat cu Institutul de Manuscrise Orientale din Sankt Petersburg. Relațiile dintre popoarele ortodoxe ale Europei Răsăritene și creștinii din Levant în secolele al XVI-lea-al XVIII-lea au reprezentat tema întâlnirii moderate de Ioana Feodorov.

Primul invitat, Serghei Frantsuzoff (Institutul de Manuscrise orientale din Sankt Petersburg), a analizat *Manifestul* lui Petru cel Mare (15 iulie 1722), redactat de Dimitrie Cantemir în contextul campaniei ruse la Marea Baltică. *Manifestul* expune argumente politice menite să îl convingă pe sultanul Ahmed al III-lea, căruia i se adresează, că țarul nu dorește război cu Înalta Poartă. Dimitrie Cantemir a ales să imprime textul cu caractere arabe, fără ca acest tip de scriere să cunoască o evoluție notabilă la Curtea lui Petru cel Mare. Redactat în limba otomană literară, și nu în tătară cum s-a considerat un timp, documentul a fost imprimat la tipografia din Moscova și se păstrează în arhiva Institutului de Manuscrise Orientale din Sankt Petersburg.

Întâlnirea a continuat cu relatarea lui Ovidiu Olar (Institutul de Istorie “Nicolae Iorga”) referitoare la jurnalul lui Paul din Alep, ca sursă de prim ordin a istoriei liturgiilor orientale. Spre deosebire de izvoarele istorice ce privesc secolul al XVI-lea, păstrate în număr mare, textele religioase din perioada respectivă sunt destul de rare, de aceea, în contextul interesului tot mai sporit al publicului pentru acest gen de scrieri medievale, jurnalul lui Paul din Alep, căruia nu i s-a acordat atenția cuvenită din cauza neîncrederii în competențele autorului, se remarcă atât prin analiza comparativă a liturgiilor scrise la Constantinopol cu cele dunărene, cât și prin descrierea amănunțită a ceremonialului religios din Țările Române.

Andreea Dunaeva (Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea București) a comentat impresiile lui Paul din Alep despre “Țara cazacilor” (1654), apreciind că, în jurnal, arhidiaconul sirian evocă procesul de creștinare a rușilor, subordonați din punct de vedere religios Patriarhiei de la Constantinopol, și încercările ierarhilor locali de a se elibera de influența acestui for tutelar. Fascinat de măreția construcției, Paul din Alep dedică un spațiu generos descrierii Mănăstirii Lavra Pecerska, considerată cel mai vechi locaș monahal din Ucraina. Detaliile referitoare la biserică și icoane sunt relevante în încercarea de a reconstitui mănăstirea în forma anterioară incendiului din anul 1718, care a distrus tipografia, biblioteca, biserica centrală și cea mai mare parte a complexului monastic.

La șederea ierarhilor sirieni în Țara Românească s-a referit Ioana Feodorov (ISSEE), amintind că, în timpul călătoriei întreprinse în lumea creștină pentru strângere de fonduri menite să consolideze Biserica din Antiohia (1652-1659), patriarhul Macarie și fiul său Paul au fost găzduiți un timp la Curtea Domnească din București, context în care au notat impresii despre oraș și bisericile sale, dar și despre evenimentele la care au fost martori. Printre acestea se numără căsătoria domnitorului Constantin Șerban, apoi mazilirea sa și înscăunarea lui Miheea III Radu, urmată de adevărate măceluri inițiate de noul domn împotriva boierilor și a turcilor. Vizibil impresionat de aceste evenimente tragice, călătorii sirieni le consemnează în mod amănunțit. De asemenea, sunt minuțios descrise încoronarea fastuoasă, după model rusesc, a lui Miheea III Radu la Mănăstirea

Radu Vodă în ziua de Rusalii a anului 1658, precum și sfințirea de către patriarhul Macarie a Bisericii Sf. Constantin și Elena, înainte ca aceasta să fi fost terminată.

Mihai Țipău (ISSEE) a vorbit despre ierarhii greci de la Constantinopol, Ierusalim și Alexandria, descriși în jurnalul *Călătoria Patriarhului Macarie III Ibn al-Za'im în Țările Române, Ucraina și Rusia (1652-1658)*, afirmând că una dintre problemele majore cu care fiecare patriarhie se confrunta era schimbarea frecventă a conducătorilor, datorată conflictelor și politicii. Așa cum reiese din notele de călătorie consemnate de Paul din Alep, mulți dintre patriarhi sfârșeau fie asasinați (Partenie II, Partenie III), fie exilați (Chiril I, Partenie I). În acest context, călătorii sirieni au jucat un rol important prin deschiderea de noi căi de dialog între conducătorii români și reprezentanții patriarhiilor istorice, de multe ori domnii români devenind protectorii înalților prelați, ipostază menită să le sporească prestigiul.

La finalul întrevederii, Ioana Feodorov a anunțat că traducerea integrală a *Jurnalului* lui Paul din Alep din arabă în română este în curs de finalizare, urmând ca în anul 2014 Editura Academiei Române să publice varianta bilingvă (româno-arabă) a manuscrisului original, păstrat în Franța.

Elena Mușat

Regulile orașului. Despre educarea orășenilor și nașterea lumii civilizate

Din ciclul “Povești din București”, în data de 27 februarie 2013 a avut loc la Caru' cu Bere conferința susținută de istoricul Simion Câlția, cu titlul *Regulile orașului. Despre educarea orășenilor și nașterea lumii civilizate*, eveniment organizat și de această dată de către Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, în colaborare cu restaurantul Caru' cu Bere.

Simion Câlția a abordat evoluția orașelor românești în secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea pornind de la normele și ordinele emise de primăriile urbane care reglementau în detaliu raporturile sociale în cadrul comunității. Conferențiarul a apreciat că “dacă legile mari dau structurile Statului, regulamentele urbane modelează comportamentele cotidiene, viața de zi cu zi, regulile care conturează viața urbană”. La începutul secolului al XIX-lea, orașele românești înregistrează o explozie demografică determinată de o semnificativă migrare din mediul rural în cel urban și de stabilirea în Țările Române a unui număr considerabil de străini. În acest context, orașul se transformă și se redefineste, iar noii locuitori trebuie educați pentru a corespunde noului statut. Cei mai mulți dintre noii orășeni sunt adulți, proveniți din mediul rural și, la această vârstă, schimbările comportamentale și de mentalitate nu mai vin de la sine pentru că, practic, nimeni nu dorește să se schimbe. În consecință, educația devine un act impus de primăriile urbane care, prin regulamente, îi obligă pe oameni să se civilizeze.

Ordonanțele emise de primăriile orășenești sunt variate și acoperă toate segmentele vieții urbane.

Necesare pentru buna desfășurare a vieții citadine sunt regulamentele pentru igienă și alimentație publică, deoarece aglomerațiile urbane reprezintă mediul cel mai propice de propagare a bolilor; fie că este vorba de holeră, tifos sau vărsat, toate se răspândesc ușor și, din acest motiv, primăriile caută soluții pentru preîntâmpinarea acestor pericole. Regulamente importante apar și în domeniul fabricării și comercializării pâinii și,